

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Promlčení z pohledu věřitele

Z pohledu věřitele je zásadní nedopustit, aby došlo k uplynutí promlčecí lhůty, dlužník tím naopak získá zásadní nástroj právní obrany. Pro věřitele je mimo jiné důležité vědět, že některá práva jsou z promlčení vyloučena, promlčecí lhůta není vždy stejná, lze ji upravit, a že v některých případech neběží. Od dlužníka lze navíc někdy plnění úspěšně vymáhat i poté, co je právo promlčeno.

TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

Některá práva se nepromlčují, případně podléhají promlčení pouze dílčí plnění

Promlčení je upraveno v § 609 a násl. zák. č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“). Promlčení nepodléhají všechna práva. Majetková práva se promlčují s výjimkou případů stanovených zákonem. Jiná práva se naopak promlčují pouze tehdy, pokud to zákon stanoví.[1] Promlčení nepodléhá např. vlastnické právo[2], naopak typickým příkladem toho, kdy k promlčení práva dochází, jsou peněžité pohledávky. Někdy se nepromlčuje právo jako takové, dochází však k němu (pouze) u dílčích plnění, která jsou s právem spojena.[3]

Zákonnou promlčecí lhůtu lze prodloužit i zkrátit

Základní promlčecí lhůta je tříletá[4] a počíná běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé, tedy od okamžiku, kdy se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.[5] Jedná se o subjektivní promlčecí lhůtu. V případě majetkových práv zákon upravuje rovněž objektivní promlčecí lhůtu - ta skončí (nestanoví-li zákon jinak) nejpozději uplynutím deseti let ode dne dospělosti práva (splatnosti) a není vázána na vědomost věřitele. Aby nastalo promlčení práva, postačí uplynutí jedné ze lhůt.[6]

Strany si mohou odchýlně od zákonné úpravy ujednat kratší nebo delší subjektivní promlčecí lhůtu.[7] Tato možnost však podléhá omezením - sjednaná délka nesmí být kratší než jeden rok a zároveň ani delší než patnáct let. Oproti zákonné délce nelze zkrátit promlčecí lhůtu v případě práva na plnění vyplývajícího z újmy na svobodě, životě nebo zdraví nebo práva vzniklého z úmyslného porušení povinnosti. Odlišnou promlčecí lhůtu navíc nelze sjednat v neprospěch slabší strany. Posouzení, kdo je slabší stranou, záleží na konkrétních okolnostech.[8] Pro věřitele tak může být smluvní prodloužení promlčecí lhůty zajímavé, je však třeba předem zvážit, s kým a pro jaký případ má být sjednáno.

Prodloužit promlčecí lhůtu lze i uznáním dluhu. V takovém případě se právo promlčí za deset let ode dne, kdy k uznání dluhu došlo. V uznání dluhu může dlužník určit i dobu, do které splní - k promlčení pak dojde za deset let od posledního dne určené doby.[9] Účinky uznání dluhu má i placení úroků z dlužné částky[10], případně částečné plnění.[11] Uznat lze i již promlčený dluh, ten ovšem pouze v písemné formě co do důvodu i výše.[12]

Promlčecí lhůta v určitých případech neběží

Zákon v § 645 a násl. OZ upravuje několik situací, kdy promlčecí lhůta neběží. Za zmínku stojí zejména dohoda o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka o právu nebo o okolnosti, která právo zakládá.[13] Promlčecí lhůta zde začíná běžet poté, co věřitel nebo dlužník výslovně odmítne v takovém jednání pokračovat (bylo-li jednání zahájeno ještě před začátkem promlčecí lhůty – např. před splatností pohledávky). Pokud promlčecí lhůta začala běžet již dříve, po dobu jednání neběží.

Uzavření uvedené dohody může věřiteli poskytnout čas pro jednání s dlužníkem a nalezení oboustranně přijatelného řešení. Tento postup může napomoci zachování dosavadních vztahů, které by případným podáním žaloby mohly být narušeny. Stejně tak se lze vyhnout nákladům spojeným se soudním řízením. Na druhou stranu je třeba brát ohled na rizika, která s sebou uvedená dohoda přináší. Není-li její obsah jednoznačný, hrozí vznik sporu o to, kdy (a zda) došlo ke stavení promlčecí lhůty. Dohoda by proto mimo jiné měla deklarovat počátek jednání a stanovit, jak má vypadat odmítnutí v pokračování jednání. Ačkoli to není ze zákona povinné, lze jednoznačně doporučit písemnou formu dohody.[14]

Dojde-li k odpadnutí některé z překážek podle § 646 – 651 OZ (např. zmíněným odmítnutím pokračování v jednání dle § 647 OZ) a běh promlčecí lhůty pokračuje, neskončí promlčecí lhůta dříve než za šest měsíců ode dne, kdy začala znovu běžet.[15]

K promlčení soud přihlédne pouze k námitce dlužníka

Samotným promlčením práva nárok nezaniká. Věřitel se stále může plnění domáhat u soudu. Aby nárok zanikl a plnění se stalo soudně nevymahatelným, dlužník musí vznést námitku promlčení. Soud totiž (na rozdíl od prekluze[16]) k promlčení nepřihlíží z úřední povinnosti. Pokud tedy dlužník námitku promlčení nevznese a přiznání nároku jinak nic nebrání, soud rozhodne v dlužníkův neprospěch.

K námitce promlčení soud nepřihlédne vždy

Námitku promlčení nelze vznést v řízení zcela libovolně. Judikatura sice připouští její uplatnění dokonce i v rámci odvolacího řízení, k námitce však nelze přihlížet, pokud by byla spojena s novými skutečnostmi nebo důkazy, které by měly být posuzovány v rozporu s koncentrací řízení, která již nastala.[17] Nevznese-li tedy dlužník námitku promlčení hned na počátku řízení, věřitel by měl posoudit, zda později vznesená námitka není v rozporu s uvedeným, a na toto soud případně upozornit.

I když dlužník vznesl námitku promlčení včas, nemusí mít vždy ještě vyhráno. Ve výjimečných případech totiž soud k námitce nepřihlédne. Přímo ze zákona uvedené vyplývá pro případy, kdy jsou strany povinny si vzájemně vrátit, co nabyly podle neplatné smlouvy nebo ze zrušeného závazku, případně pokud bylo plněno na základě zdánlivého právního jednání. V takovém případě soud přihlédne k námitce promlčení, jen pokud by promlčení mohla namítnout i druhá strana.[18] Zákon dále poskytuje možnost dovolat se svého práva i po uplynutí promlčecí lhůty při obraně proti právu uplatněnému druhou stranou, pokud se obě práva vztahují k téže smlouvě nebo k několika smlouvám uzavřeným co do účelu v závislosti na sobě, jakož i při započtení, pokud mohlo být k započtení přistoupeno kdykoli před uplynutím promlčecí lhůty.[19] Z judikatury lze doplnit, že námitku promlčení nelze použít, pokud by byla v rozporu s dobrými mravy.[20]

Plnění promlčeného dluhu není bezdůvodné obohacení

Rovněž může nastat situace, kdy dlužník svůj promlčený dluh věřiteli dobrovolně splní. Učiní-li tak, na straně věřitele se nejedná o bezdůvodné obohacení a přijaté plnění již věřitel není povinen vracet,

a to ani v případě, že dlužník o promlčení nevěděl.

Mgr. Petr Motyčka,
advokát

[TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Trojanova 12
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 918 490
Fax: +420 224 920 468
e-mail: ak@iustitia.cz

[1] § 611 OZ

[2] § 614 OZ

[3] Viz § 613 OZ: „Právo na výživné se nepromlčuje, práva na jednotlivá opětuující se plnění však promlčení podléhají.“

[4] § 629 odst. 1 OZ

[5] § 619 OZ

[6] Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2423/2006: „Obě dvě promlčecí lhůty (objektivní a subjektivní) počínají běžet a končí nezávisle na sobě. Obecně však platí, že nárok na náhradu škody je třeba uplatnit v době, kdy ještě běží obě lhůty, tj. lhůta objektivní a v jejím rámci lhůta subjektivní; marným uplynutím jedné z těchto lhůt se nárok promlčuje, i když poškozenému ještě běží i druhá promlčecí lhůta.“

[7] § 630 OZ

[8] Viz důvodová z práva k § 630 OZ: „Kdo je slabší stranou, vyplývá z povahy věci všude tam, kde mezi stranami existuje faktická nerovnováha co do skutečné možnosti uplatnit a obhajovat soukromé zájmy. Zpravidla tedy půjde o poměry mezi osobami, jež nejsou pro nedostatek věku nebo z jiného důvodu plně svéprávné, a osobami plně svéprávnými, mezi spotřebiteli a dodavateli, zaměstnanci a zaměstnavateli, nájemci bytů a pronajímateli apod. Kromě toho se (v návrhu ustanovení o podnikatelích) navrhuje stanovit, která strana je slabší, vyvratitelnou právní domněnkou. Podle ní je slabší stranou osoba, která v hospodářském styku vystupuje vůči podnikateli mimo souvislost s vlastním podnikáním. Konstrukce vyvratitelné právní domněnky umožňuje korekce: jak důkazem, že v pozici slabší strany byla v konkrétní situaci jiná osoba, než které domněnka svědčí, tak i protidůkazem, že osoba, již je domněnka k prospěchu, slabší stranou není.“

[9] § 639 OZ

[10] § 2054 odst. 1 OZ

[11] Částečné plnění má dle § 2054 odst. 2 OZ účinky uznání zbytku dluhu, lze-li z okolností usoudit, že tímto plněním dlužník uznal i zbytek dluhu.

[12] § 2054 odst. 3 OZ ve spojení s § 2053 OZ

[13] § 647 OZ

[14] V případě neexistence písemné dohody dle § 647 OZ věřitel podstupuje riziko, že dlužník bude pouze oddalovat jednání, aby dosáhl uplynutí promlčecí lhůty a v případném soudním řízení pak uplatnil námitku promlčení s tvrzením, že ke stavení promlčecí lhůty nedošlo.

[15] § 652 OZ

[16] § 654 odst. 1 OZ

[17] Problematiku, kdy lze během řízení vznést námitku promlčení, shrnul Nejvyšší soud s pomocí odkazů na svou dřívější judikaturu podrobně v rozsudku ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2836/2015.

[18] § 610 odst. 2 OZ

[19] § 617 OZ

[20] Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000: „Dobrým mravům zásadně neodporuje, namítá-li někdo promlčení práva uplatňovaného vůči němu, neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje. Uplatnění promlčecí námitky by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odeprání práva uplatnit námitku promlčení.“

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel x společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)